

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Ei kantaa.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

Mietinnössä todetaan, että lähestymiskiellon määräämisen edellytyksiä tai kiellon sisältöä ei ole perusteltua muuttaa. Mietinnössä on kiinnitetty huomiota sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan häirintään ja arviomme mukaan se on lisääntynyt. Tämä pitäisi ottaa huomioon lainsäädäntöä toimeenpantaessa.

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

Ei kantaa.

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

Ei kantaa.

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Viranomaisreittien lisäksi pitää muistaa useiden järjestöjen vapaaehtoinen työ rikosten uhrien auttamisessa väkivallan kaikkien osapuolien osalta. On tärkeää, että eri järjestöjen toimintaedellytyksistä väkivallan ehkäisemisessä ja uhrien auttamisessa huolehditaan myös viranomaisten toimesta.

6. Oikeudellinen apu

Kannatamme sitä, että rikoksen uhrilla on oikeus oikeudenkäyntiavustajaan lähestymiskieltoasiassa taloudellisesta asemasta riippumatta. Näin taataan apu myös niissä tilanteissa, joissa oikeusavun tulorajat ylittyvät ja/tai oikeusturvavakuutukset eivät korvaa lähestymiskieltoasian oikeudenkäyntikuluja.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Kannatamme lähestymiskiellon maksuttomuutta asiakkaalle ainakin niissä tilanteissa, jolloin uhri on heikossa asemassa eikä hänellä ole todellisia mahdollisuuksia saada oikeusapua muutoin. Lähestymiskiellon maksuttomuuden ei pitäisi riippua siitä, meneekö hakemus läpi vai ei.

8. Lasten asema

Lastensuojelun näkökulmasta lähestymiskiellon rikkomukset pitäisi sanktioida nykyistä vahvemmin. Nykyisellään on jonkun verran haasteita siinä, että lähestymiskiellomääräystä ei kunnioiteta lainkaan. Esimerkiksi perheenjäsen saattaa jatkaa lähestymiskiellosta huolimatta esimerkiksi ex-puolison ja lasten häirintää tai pelottelua. Esityksen ehdotus, että lähestymiskieltoon määrätyllä vanhemmalla ei ole oikeutta pitää yhteyttä lapseen tai tavata tätä, on kannatettava ja selkiyttää nykytilannetta.

Esimerkiksi oman vanhemman toimesta tapahtuva lähestymiskiellojen rikkominen aiheuttaa lapsissa turvattomuutta. Turvattomuuden kokemukset ja jatkuvan pelon keskellä eläminen voivat aiheuttaa tarvetta myöhemmin elämässä pitkäaikaisiin korjaaviin palveluihin.

Toisaalta on tärkeää, että vanhemman ja lapsen välinen yhteys säilyy. Suhteen katkaiseva lähestymiskielto tulee määrätä vain vakavissa tilanteissa ja se pitää voida päättää tarvittaessa, jos tilanne muuttuu ja lapsen turvallisuus ei enää vaarannu. Asioiden hoitaminen lähestymiskieltoon määrätyn kanssa pitää toteuttaa sosiaalityöntekijän välityksellä. Lähtökohtaisesti lähestymiskiellon hakijat kokevat kaikenlaisen yhteistoiminnan kieltoon määrätyn kanssa ahdistavaksi, pelottavaksi ja vastenmieliseksi.

Lähestymiskiellojen rikkominen kuormittaa paljon lastensuojelua ja aiheuttaa ylimääräistä työtä muutenkin pahoin ruuhkautuneessa lastensuojelun sosiaalityössä. Lastensuojelussa joudutaan turvautumaan myös esimerkiksi poliisin apuun, mikä lisää entisestään yhteiskunnan kustannuksia.

Olennaista on, että lapsilla ja nuorilla on tosiasiallinen mahdollisuus tulla kuulluksi heille sopivissa olosuhteissa.

9. Lähestymiskiellon valvonta

Lähestymiskiellon sähköinen valvonta on merkittävä muutos nykytilaan. Nykyisin kyse on usein poliisin toimesta jälkikäteen tapahtuvasta ilmoitusten selvittelystä. Kannatamme asiaa turvallisuutta lisäävänä asiana.

10. Lähestymiskiellon rikkominen

Lastensuojelun näkökulmasta lähestymiskiellon rikkomukset pitäisi sanktioida nykyistä vahvemmin. Nykyisellään seurauksena on usein vain vähäiset sakot.

Lähestymiskiellon rikkomisen käsitteleminen käräjäoikeudessa kiireellisenä on perusteltua. Näissä tilanteissa kaivataan apua usein nopeasti rikkomusten tapahduttua eikä vasta lähestymiskiellon päättymisen jälkeen.

11. Ehdotuksen vaikutukset

Ei kantaa.

12. Muuta

Haluamme tuoda esiin, että lainsäädännöstämme puuttuu lähestymis kiellon tyyppinen uusi instrumentti, jolla suojattaisiin tiettyä fyysistä työpaikkaa ja kaikkia siellä työskenteleviä. Tätä esittivät useat työnantaja ja työntekijöitä edustavat työelämän etujärjestöt keväällä 2019. Ruotsissa tällainen instrumentti on tullut voimaan maaliskuun 2021 alusta. Mikäli tällainen väline olisi käytössä, työnantaja voisi vielä tehokkaammin huolehtia suojaamistehtävästään ja vältettäisiin tilanteet, jollaista käsiteltiin vuoden 2020 keväällä Pohjois-Karjalan käräjäoikeudessa; kyseisessä jutussa 22 saman kauppatoimipaikan työntekijää haki ja sai yksityishenkilöinä lähestymiskiellon voimaan työpaikkaa toistuvasti häirinneelle henkilölle. Ratkaisu on lainvoimainen. On keinotekoista, että työntekijät joutuvat toimimaan aktiivisina aloitteentekijöinä prosessissa, kun kyseessä on selkeästi työnantajan vastuulla olevan työpaikan turvallisuuden varmistaminen.

Närkki Aino
Hyvinvointialan liitto